

Lock-out

**Fra novellesamlingen
Menneskenes Døtre
1900**

Af Jakob Hansen

e-bog.org

Lock-out

Af Jakob Hansen

Fra samlingen Menneskenes Døtre

Første gang udgivet på Gjællerups Forlag

København, 1900

Digitaliseret bearbejdning ved

Kristoffer Hunsdahl

e-bog.org

Maskinsmed Carl Christiansen var nylig blevet gift — eller rettere sagt: han var nylig flyttet sammen med sin Kæreste, Thora, og deres lille Barn, Anna, som endnu ikke var mer end et Par Maaneder gammel.

Samme lille Anna var Faderens Kæledægge. Han kunde sidde timevis hensunken i Beskuelse af hendes spæde Livsytringer, hendes diminutive Genydelse af de Voxnes Miner og Lader.

Han skulde faa mer end Tid nok dertil; ti det hændte: at Arbejdsgiverne kom til den Overbevisning, at der inden Faget tiltrængtes en Lønreduktion. Den strænge Vinter, antog de, skulde nok blive dem en god Forbundsfølge i Arrangementet med Svene-
dene; følgelig dekretede de Lock-out.

»Der fik vi endelig den lille Ferie, som vi saa længe har haft Kig paa,« sagde Carl, da han havde modtaget sin Opsigelse. Han var til en Begyndelse oplagt til at tage Begivenheden gemytligt. Men efterhaanden, som Tiden gik, fik han mere og mere Øjet opladt for dens beske Alvor.

Den knappe Forplejning, den knebne Varme og den totale Mangel paa alle Fornøjelser virkede uden alle mærkbare Overgange saa jævnt, støt og uimodstaaeligt, at hans Karakter lidt efter lidt undergik en fuldstændig Forvandling. Før havde han været munter og livsglad, nu blev han mut, tvær og indesluttet, sad lange Tider ad Gangen nedsunken i sløv Melankoli. Enkelte Øjeblikke fo'r han saa op med hadefulde, forbitrede Udbrud.

Lock-outen ramte ham saa meget des haardere, som han netop nu havde omskiftet sin urolige Ungkarletilværelse med ordnede Forhold, der udkrævede al hans Agtpaaagivenhed. Han og hans Veninde var endnu kun sparsomt forsynede med Møbler og Husgeraad. De købte ind, efterhaanden som de fik Raad til det, saa

havde de saa meget des mer Glæde af hver enkelt Genstands Erhvervelse. Og deres Udsigter for Fremtiden var gode, da han var en duelig Arbejder.

Lock-ouden trak ud; og Carls Sindsstemning formørkedes mere og mere. For at skaffe sig enkelte lyse Øjeblikke søgte han til Kroen, hvor han i Selskab med ligestemte Kammerater satte en Del af det ringe Beløb, som Fagforeningskassen ydede til hver enkelts Underhold, overstyr.

Disse Extravagancer holdt han dog snart op med. En Samtale med nogle Fagfæller gav ham for meget at tænke paa:

»Det var alligevel rart med den Lock-out,« sagde Ole Olsen, »nu har jeg for første Gang i mit Liv faaet Lejlighed til at stifte Bekendtskab med Kone og Børn.«

Ja, du kan sagtens, tænkte Carl, du har Penge i Sparekassen og kan leve et Aar, om det skulde være, paa den Konto.

»Det er lige meget,« sagde en ung Mand: »bliver vi i den Grad sjoflede i vort Fædreland, saa kan vi altid rejse bort; Verden er stor.«

»Jeg,« sagde en anden, »rejser i Morgen den Dag. Gjorde alle som jeg, skulde de aldrig faa Bugt med os.«

Disse Forslag lod sig høre. Mestrenes Organisation havde endnu ikke naaet den Fuldkommenhed, at de formaaede at paabyde Arbejderne en international Sultekur.

Carl blev forstemt; ti han kunde ikke rejse fra Kone og Barn og udsætte dem for det uvisse. Fra nu af var det forbi med hans

Deltagelse selv i det beskedneste Drikkelag. Han sad stille hjemme og rugede over sine Sorger, eller ogsaa strejfede han rastløst og planløst om i Gaderne. Der kunde til Tider komme en jagende Uro op i ham. Alle hans Bevægelser blev hurtige og febrilske, hele hans Bevidsthed beherskedes af den Forestilling: at han skulde skynde sig. Omsorgen for hans Hjem havde vakt og anspændt al hans Energi; nu drev den stadig paa, han havde blot intet Maal for den.

Naar det saa, pludselig stod ham klart, at al hans Møje var gavnløs, al hans Travlhed omsonst, fordi han var udespærret fra sin Gærning, bunden paa Hænder og Fødder, saa kunde han gribes af vildt Raseri mod de Mænd, der brutalt brugte Sult som Underkuelsesmiddel mod ham, skønt de i Aarevis havde suget Aagerrenter af hans og hans Kameraters Arbejde. Hans Raseri hviskede ham i Øret, at aaben Kamp var langt at foretrække fremfor at lade sig sejgpine i sit Smuthul. Men derom var ikke Tale. Arbejdernes Sammenhold var endnu ikke tilbørligt fæstnet. Heller ikke var Klassemodsætningen skærpet til det yderste; enkelte Arbejdsgivere havde endnu bevaret en Forestilling om, at de ikke blot havde Rettigheder men ogsaa Forpligtelser overfor Arbejderne. Carl følte derfor det haabløse i enhver Tanke om aktiv Modstand. Han blev kun saa meget mere fortvivlet; han gik om med en Fornemmelse, som havde han Spændetrøje paa.

Heller ikke Forholdene i Hjemmet skulde stemme ham lysere. Ganske vist klagede Thora ikke, men hun græmmede sig i Stilhed. Han opdagede de første hvide Stænk i hendes svære, sorte

Haarfylde, endda hun kun var 22 Aar gammel. Da han saa det, blev hun ham kærere end nogen Sinde — og hans Fortvivlelse større end nogen Sinde: han kunde jo ikke vise sin Kærlighed i Gærning.

Ogsaa lille Anna voldte ham Sorg. Hendes Ansigt var blevet blegt og magert; hun rakte saa graadigt efter Moderens Bryst, ogsaa hun led af Næringsssorg.

»Naar Nøden er størst, er Hjælpen nærmest,« lyder et gammelt Mundheld. Det syntes at skulle finde Bekræftelse i dette Tilfælde. Just nu fik Thora et Tilbud fra sit gamle Herskab, Breunings: Deres Pige var blevet syg; den Kone, de havde faaet til Hjælp i Stedet, duede ikke til Madlavning. Hvis Thora vilde komme og være hos dem i de nu tilstundende Juledage, saa skulde hun faa 2 Kr. om Dagen.

»Skulde jeg tage mod det?« spurgte hun Carl.

»Maa du have Barnet hos dig?«

»Nej; — Fruen havde egentlig ikke noget imod det, — men Hensynet til Børnene; de kunde jo finde paa at spørge, hvor jeg havde det fra.«

»Gør som du vil,« svarede Carl, og da Thora lidt efter meddelte ham, at hun havde taget mod Tilbudet, sagde han blot: »Naa!«

Carl var ingenlunde saa ligegyldig, som han lod: De to Kroner kunde komme tilpas i Juletiden, som Mestrene ellers satte deres Lid til. Anna vilde næppe faa det godt under de nye Forhold, men hun havde det allerede daarligt i Forvejen, eftersom Moderen manglede

Mælk. Og én Ting var sikkert: Thora vilde ikke komme til at lide nogen Mangel. Altsaa var Arrangementet fordelagtigt, men —

Alle Carls Overvejelser sluttede med et ubestemt Men. Det rummede i sig al hans Fortvivlelse, alt hans Raseri over, at Hustru og Barn saadan kunde tages fra ham.

Heller ikke Thora havde haft let ved at træffe sit Valg. Hendes Ja havde nærmest været dikteret af Hensyn til Carl. Han havde saa tvært lagt Afgørelsen i hendes Haand, — altsaa ønskede han vel, hun skulde tage mod Tilbudet, men var blot for stolt til at sige det rent ud. Desuden kunde den Extrafortjeneste komme meget belejligt, men — —

Alle Thoras Overvejelser opslugtes af en stor Rædsel, en uhyggemættet Fornemmelse af en ubestemt, overhængende Fare.

Derfor var Beslutningen næppe blevet til Handling, hvis Fru Breuning ikke havde været en resolut Dame. Juleaftens Eftermiddag sendte hun Hjælpekonen hen efter Thora og Barnet: Nu havde Thora en Gang givet sit Løfte, derfor maatte hun heller ikke holde sit gamle Herskab for Nar.

Thora gik ogsaa i Plads. Og Konen tog lille Anna med sig hjem; hun havde lovet Fru Breuning at passe hende; hun havde selv et Brystbarn.

Det blev ingen behagelig Juleaften for Thora. Huset var i den syndigste Uorden, og der skulde laves Mad til stort Selskab om Aftenen. Saaledes var der nok at bestille. Alligevel gik hun nu og da istaa med sit Arbejde og stak i at græde. Fru Breuning skændte:

»Gaa ikke der og flæb, som om der var timedes Dem en Ulykke! — Man gør Dem en Tjeneste, og De lønner det paa den Maade. Jo Tak —«

Fru Breuning var en meget fremskridtsvenlig Dame; alligevel kunde hun i det Øjeblik ikke frigøre sig for den Tanke: Almuen er nu alligevel i en sørgelig Grad blottet for Taknemmelighed og Erkendtlighed.

Hvis det var slemt for Thora, saa var det værre for Carl. Han havde intet Arbejde, der kunde jage Tankerne paa Flugt; han sad alene der hjemme i den trange, halvmørke Stue. Det var raat og sludfuldt Vejr; allerede ved Tretiden mørknede det. Han tændte ikke Lys, og han spiste ikke. Hans Bevidsthed gennemfuredes af Vredestemninger. Snart fyldtes han af Harme mod Breunings, der i Kraft af deres Penge havde taget Hustru og Barn fra ham; snart forbitredes han over Thora, der havde svigtet sin Førstefødte, der havde solgt sin Moderrettighed for et Maaltid Mad. Igen gik det op for ham, at hverken de eller hun havde gjort ham noget, i hvert Fald var det ikke tilsigtet, og han havde ingen Ret til at vredes.

Ogsaa her blev han lammet i sit Raseri, følte sig bundet paa Hænder og Fødder. Han hensank nu i dump Ligegyldighed. Kun irriteredes han nu og da af Gadens livlige og muntre Tummel og Larm. Tilsidst kunde han ikke holde ud at være inde længer. Han forlod sit Hjem og flakkede rastløst om i Gaderne. Han gik ligefrem, uden at se sig for; rendte han mod nogen, saa var det ham en Slags Trøst, det var dog et Afløb for hans Forbitrelse.

Han gik meget hurtigt, og den ene Sko gnavede Hul paa Foden. Det smertede ham og hæmmede en Stund hans Bevægelser, men i næste Nu trampede han afsted endnu hurtigere end tilforn. Skoens Gnaven i det blodige Saar fyldte ham med en ejendommelig Vellyst. Det var ogsaa en Maade at lade Forbitrelsen strømme ud paa.

Pludselig blev han grebet af hæftig Længsel efter sit Barn. Han ilede hen for at se til det. Da han aabnede Døren og traadte ind i Stuen, slog en modbydelig, fugtigvarm Stank ham i Møde. Konen var gift med en Kusk; de havde 3 Børn selv og beboede en lille Etværelseslejlighed. Carl fik næsten ondt af den indeklemte Luft, og det forekom ham, at Anna allerede havde tabt sig, hun saa' saa forkuet ud, hun rakte saa hjælpeløst Armene ud mod ham. Bare hun ikke døde!

Han skyndte sig hurtig bort; han kunde ikke udholde Synet af sit forkomne Barn. Paa Vejen faldt det ham ind, at Dødeligheden i Følge statistiske Opgivelser er overmaade stor i saadanne elendige, smaa Lejligheder. For Anna vilde Faren være saa meget større, som hun nu udsattes for forandret Ernæring, og som denne vilde blive knap, da hun skulde dele med en anden. Ja hun vilde ganske sikkert dø. Langsomt pines ihjel.

Kunde han endda — tænkte han i et forstyrret Øjeblik — skære Halsen over paa hende med en skarp Kniv, saa døde hun hurtigt, uden altfor store Pinsler.

Han kom hjem, kastede sig paa Sengen og forsøgte at sove. Det var umuligt. Forestillingen om Barnets nærforestaaende Død

hjem søgte hans Bevidsthed med samme paagaende Energi som en fix Ide. Ja, hun vil dø, tænkte han, — men Breunings vil faa deres gode Julemad, saa hun bliver da ikke ofret til ingen Verdens Nytte, tilføjede han sarkastisk.

I samme Nu blev han overfaldet af en vaagen Drøm, en Hallucination! Han saa for sig det Breuningske Selskab. Lange, rigt dækkede Borde var omgivne af glade og lystige Gæster. Der spistes, spøgtes og samtaledes livligt. Thora gik og vartede op; hun var saa bleg og stille, men ogsaa til hende faldt der lidt Venlighed af; en liberal Smørgrosserer kneb hende i Kinden og sagde, hun skulde værsgod se lidt fornøjet ud. Stemningen var øjensynlig udmærket. Værtinden, som sad for Bordenden, smilte tilfreds, og endda havde hun en Overraskelse i Behold: Midt paa Bordet stod et stort, overdækket Sølvfad; det indeholdt Middagens clou. Fru Breuning aftog Laaget med et skælmsk Smil. Paa Fadet laa et lille, ristet Barn. Fruen skar selv Stegen for.

»Saa kan De godt komme med Saucen, Thora,« kaldte hun ud i Køkkenet.

»Hvad er det for noget Tøjeri, jeg ligger og fantaserer om,« udbrød Carl; han begyndte at blive klar i Hovedet. »Barnet spiser de da ikke, selv om de vel nok faar slaet det ihjel for mig. Det maa have været en Drøm, et hæsligt Mareridt.«

Til Trods for disse Ræsonnementer lykkedes det imidlertid ikke Carl at naa frem til dagklar Bevidsthed. Han henlaa tværtimod

stadig i en halvbevidst Døs lamslaaet af Forestillingen om en frygtelig Fare, der truede lille Anna.

I et lysere Øjeblik for den Tanke ham gennem Hovedet: om jeg nu kunde redde hende — Hvis jeg nu skynder mig, ja skynder mig.

Paany tog hans Vildelse Overhaand. Han befandt sig, syntes han, i en snæver og skummel Gyde; han ilede afsted det bedste, han formaaede. Gyden laa i en Nedsænkning; ved hver af dens Ender var en Trappe, som førte opad. Da han naaede frem, stod der en Mand og kastede ham ned. Det var hans Mester, Fabrikanten. Han vendte nu om og vilde op ad den anden Trappe, men der stod Breuning og stødte ham tilbage. Han blev nu aldeles rasende, han skreg højt og sled Breuning i Benet:

»Vil du flytte dig!«

Men nu skete der noget højst besynderligt; det var som om Breunings Bevidsthed flød over i Carls; i hvert Fald havde Carl en ganske tydelig Fornemmelse af selv at blive rusket i Benet. Han slap derfor sit Tag. Men lidt efter mumlede han med et Grin:

»Mig skal I ikke narre.«

Han greb nu sin Kniv, huggede den i Benet paa Manden og flænsede løs.

Det var tidlig paa Morgenen, da der lød et skærende Skrig ud fra den af Carl Christiansen beboede Lejlighed. Naboerne ilede til og fandt ham liggende fuldt paaklædt paa Sengen. I det ene Ben havde han en dyb Flænge; i Haanden holdt han den blodige Tollekniv.

Det var klart, at der forelaa et Tilfælde af Sindsforvirring. Kniven blev taget fra den Syge, skønt han gjorde voldsom Modstand, og man diskuterede netop om Hospitalsindlæggelse, da Thora traadte ind ad Døren; hun var rendt hjem et Øjeblik for at se til sin Mand; hun var bekymret; skønt hun havde bedt ham saa mindeligt derom, havde han dog ikke set op til hende Aftenen forud. Hun var bleg og lidende af Udseende; de store Anstrængelser havde foraarsaget hende et ret anseligt Blodtab. Hun fattede ikke til Fulde, hvad der var foregaaet, hun blev staaende og stirrede paa den Syge, fortabt, maabende —

Carl laa og lyttede med et lurende Udtryk i Ansigtet. Alle hans Sanser var skærpede til den yderste Finhed og Bristefærdighed. Navnlig hans Hørelse var pinagtigt fintmærkende. Skurede de Tilstedeværendes Fodtrin over Gulvet, da havde han en Fornemmelse, som om en stump Sav hakkede frem og tilbage i hans Kødtrevler.

Selv de fjærneste Lyde fandt Vej til hans Øre: Inde paa den langt bortliggende Banegaard hørte han et Tog rangere. Lokomotivet gryntede og prustede, Hjulene skurede henad Skinnerne.

»Carl! Carl! — det er jo mig, kender du mig ikke?« sagde Thora ængsteligt.

»Om jeg kender dig! — Ja, nu hænger du med Næbet. Kan du huske den Bonderoman, vi læste? Deri smed Pigen sine nyfødte

Børn for Svinene, som aad dem. Ogsaa du har smidt dit Barn for Svinene — din Jærnsø!«

Carl sank sammen i anspændt Lytten. Hans Forestillinger var filtrede ind i hverandre: Det gryntende Lokomotiv var blevet et levende Uhyre, der truede med at tilintetgøre alt i dets Nærhed.

Men i det Øjeblik, han rettede sin Anklage mod Thora, opfangede han et Glimt af hendes blege, af Smerte forvredne Ansigt. Derved antog hans Fantasier et nyt Udseende:

Foran Lokomotivet laa Thora, tværs over den ene Skinne; hun var nøgen og hvid. Lokomotivet kørte frem, det kørte tilbage. Thora blev søndret i to Dele. Og begge Dele blev levende; der var nu to Mennesker for et. Og Carl saa for sig et Utal af Kvinder, der sønderdeltes og blev levende. Han fyldtes af vanvittig Rædsel ved Synet af alle de Skabninger, der myldrede frem for at lide og dø. Han skreg højt af Forfærdelse.

Naboerne traadte nærmere sammen: »Vi maa bringe ham bort,« sagde en af dem til Thora.

Mig skal I ikke narre, tænkte Carl; han fik igen det lurende Udtryk i Ansigtet. »Vil du flytte dig!«

Han havde grebet Kniven, som tankeløst var lagt paa Bordet, og huggede den nu med ustyrligt Raseri i Benet:

»Vil du flytte dig!«

Saa blev han med Magt forbundet, slæbt ned i en Vogn og bragt til Hospitalet.

Thora havde sat sig paa en Stol; hun stirrede ud i Luften med store, tomme Øjne. Det var endnu slet ikke gaaet op for hende, hvad der egentlig var sket.